

4. Data jsou veřejně přístupná a dostupná (výzkumníkům) při zachování ochrany jednotlivců. Data jsou zpravidla propojována na základě unikátního identifikátoru žáka, který je mu přidělen pro propojení dat při průchodu jedince celým vzdělávacím systémem. Data ze základních registrů státní správy jsou předávána pro účely státní správy (administrace podpory do škol, hodnocení škol aj.) i pro výzkumné účely při zachování ochrany osobních údajů jednotlivců (díky anonymizaci, příp. agregaci dat). V agregované podobě jsou často data veřejně dostupná a zprostředkována přes webové portály široké veřejnosti.

Kapitoly o Anglii i Švédsku detailně popisují možnosti spojování a dostupnosti dat. Ve Švédsku mají výzkumníci z různých oborů možnost získat přístup k mikrodátům ze Švédského statistického úřadu prostřednictvím žádosti, která je následně posouzena podle přísných kritérií etiky a důvěrnosti. Jestliže jsou všechna potřebná kritéria splněna, dostanou výzkumníci požadovaná individuální data, která ovšem nelze ztotožnit s konkrétními osobami. Obdobný je způsob získávání dat pro výzkumníky i v Anglii. Naopak zkušenost z Belgie ukazuje, že dostupnost dat byla velkým problémem i pro výzkumníky pracující na základě pověření vlády Francouzského společenství Belgie, který se podařilo prolomit, a to jen do jisté míry, až po 20 letech. Základ otevřených dat a propojování dat při zachování ochrany osobních údajů je možný a běžný. V ČR jsme v této oblasti spíše na počátku, což ovlivňuje i naši práci na vývoji indikátorů spravedlivosti vzdělávání. Systémy předávání dat nefungují ani mezi orgány státní správy a propojování dat v čase je základním limitem tvorby indexů u nás. Přitom uvedené skutečnosti ukazují, že i v jiných zemích EU jsou všechny standardy ochrany dat zachovány (společná právní úprava osobních údajů GDPR), a přesto je s daty pracováno. V anonymizované podobě jsou navíc dostupná i výzkumníkům a samozřejmostí je jejich užívání orgány státní správy za účelem vyhodnocování a plánování veřejných politik, včetně politiky vzdělávací.

5. Pro monitoring využívají systémy i longitudinální výzkumy a spolupráci s akademickou sférou.

V případě všech zemí byl vývoj indikátorů vytvářen ve spolupráci s vysokými školami a nadále jsou zadávány studie na posouzení a vylepšení kvality indikátorů. V tradičních systémech, jako je zde příklad Anglie, Švédska, Německa a Austrálie, pak jsou realizovány v rámci akademických institucí longitudinální studie, kde jsou k nově sebraným datům připojována data ze základních registrů za účelem analýzy nerovností a spravedlivosti vzdělávacího systému. Podrobně je to popsáno v kapitole o Švédsku (projekt Evaluace pomocí sledování ETF a Göteborgská longitudinální databáze vzdělávání GOLD), případně v kapitole o Anglii, kde si ministerstvo školství zadalo porovnání indikátorů znevýhodnění u Univerzity Cambridge a RAND Europe.

Závěrem zbývá říci, že případy popsané v této zprávě přinesly řadu inspirací pro hledání indikátorů znevýhodnění při zohledňování kontextu škol a žáků, které školy vzdělávají. Cílem studie je nejen zmapovat tyto zkušenosti pro tým České školní inspekce, který se vývojem indikátorů zabývá, ale také představit, jak je tato činnost běžná v zahraničních systémech a jak je potřebná pro hodnocení vzdělávacích politik a pro poskytování užitečné a smysluplné zpětné vazby školám o výsledcích jejich práce. Toto je cesta, kterou se bude muset vydat i ČR, neboť pro tvorbu indexů je zapotřebí větší spolupráce orgánů státní správy, sdílení dat při zachování ochrany osobních údajů, digitalizace a automatizace správy dat a otevřený přístup k datům pro účely analýz i výzkumů.

Věříme, že tato zpráva přispěje k větší kvalitě dat a jejich využívání pro řízení školství. Závěrem stačí zmínit často uváděný bonmot: Ukažte mi vaše data a já vám řeknu, jak kvalitní jsou vaše politiky. Data o kontextu a sociálně-ekonomickém zázemí žáků ve školách v ČR

